

ಸಹಿತನಾದ ಪಂಡಿತನ ಗ್ರಹಣವಿದೆ, ಏಕೆಂದರೆ ವ್ಯವಹಾರ-ಪಂಡಿತನು ಮಿಥ್ಯಾದೃಷ್ಟಿ ಬಾಲಮರಣದಲ್ಲಿ ಬರುವನು.

೭) ಮೋಕ್ಷಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ಪ್ರವರ್ತಿಸುವಂಥ ಸಾಧುವು ಸಂಘದಿಂದ ದೂರವಾದರೆ ಅವನನ್ನು 'ಆಸನ್ನ' ನೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಇದರಲ್ಲಿ ಪಾರ್ಶ್ವಸ್ಥ, ಸ್ವಚ್ಛಂದ, ಕುಶೀಲ, ಸಂಸಕ್ತರನ್ನೂ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳಬೇಕು, ಈ ಪ್ರಕಾರ ಐದು ಪ್ರಕಾರ ಭ್ರಷ್ಟ ಸಾಧುಗಳ ಮರಣವು 'ಆಸನ್ನಮರಣ' ವಿದೆ.

೮) ಸಮ್ಯಗ್ದೃಷ್ಟಿ ಶ್ರಾವಕನ ಮರಣವು ಅದು 'ಬಾಲಪಂಡಿತಮರಣ' ವಿದೆ.

೯) ಸಶಲ್ಯಮರಣವು ಭಾವಶಲ್ಯ ಮತ್ತು ದ್ರವ್ಯಶಲ್ಯನೆಂದು ಎರಡು ಪ್ರಕಾರವಿದ್ದು ಮಿಥ್ಯಾದರ್ಶನ, ಮಾಯೆ, ನಿದಾನವೆಂಬ ಮೂರು ಶಲ್ಯಗಳಂತೂ 'ಭಾವಶಲ್ಯ' ವಿನೆ ಮತ್ತು ಐದು ಸ್ಥಾವರ ಹಾಗೂ ತ್ರಸದಲ್ಲಿ ಅಸಂಜ್ಞೇ ಇವು 'ದ್ರವ್ಯಶಲ್ಯ' ಸಹಿತವಿವೆ. ಹೀಗೆ ಸಶಲ್ಯಮರಣ ವಿದೆ.

೧೦) ಯಾವನು ಪ್ರಶಸ್ತ ಕ್ರಿಯೆಗಳಲ್ಲಿ ಸೋಮಾರಿಯಿರುವನು, ವ್ರತಾದಿಗಳಲ್ಲಿ ಶಕ್ತಿಯನ್ನು ಬಚ್ಚಿಡುವನು, ಧ್ಯಾನಾದಿಗಳಿಂದ ದೂರ ಓಡುವನು ಇಂಥವನ ಮರಣವು 'ಪಲಾಯಮರಣ'ವಿದೆ.

೧೧) ವಶಾತ್ಮ ಮರಣವು ನಾಲ್ಕು ಪ್ರಕಾರದ್ದಿದೆ. ಅದು ಆರ್ತ-ರೌದ್ರಧ್ಯಾನಸಹಿತನಾದ ಮರಣವಿದೆ. ಅದರಲ್ಲಿ ಐದು ಇಂದ್ರಿಯ ವಿಷಯಗಳಲ್ಲಿ ರಾಗ-ದ್ವೇಷಸಹಿತವಾದ ಮರಣವು ಅದು 'ಇಂದ್ರಿಯವಶಾತ್ಮ ಮರಣ' ವಿದೆ. ಸಾತಾ-ಅಸಾತಾದ ವೇದನಾಸಹಿತವಾದ ಮರಣವು ಅದು 'ವೇದನಾವಶಾತ್ಮ ಮರಣ' ವಿದೆ. ಕ್ರೋಧ, ಮಾನ, ಮಾಯೆ, ಲೋಭ ಕಷಾಯದ ವಶದಿಂದಾದ ಮರಣವು ಅದು 'ಕಷಾಯವಶಾತ್ಮ ಮರಣ' ವಿದೆ. ಹಾಸ್ಯ, ವಿನೋದ ಕಷಾಯದ ವಶದಿಂದಾದ ಮರಣವು ಅದು 'ನೋಕಷಾಯವಶಾತ್ಮ ಮರಣ' ವಿದೆ.

೧೨) ಯಾವನು ತನ್ನ ವ್ರತ, ಕ್ರಿಯೆ, ಚಾರಿತ್ರದಲ್ಲಿ ಉಪಸರ್ಗವುಂಟಾದಾಗ ಅದನ್ನು ಸಹಿಸುವುದೂ ಆಗುವುದಿಲ್ಲ ಮತ್ತು ಭ್ರಷ್ಟನಾಗುವ ಭಯವುಂಟಾಗುವುದು ಆಗ ಅಶಕ್ತನಾಗಿ ಅನ್ನ-ನೀರುಗಳನ್ನು ತ್ಯಾಗ ಮಾಡಿ ಸಾಯುವುದು ಅದು 'ವಿಸ್ರಾಣಸಮರಣ' ವಿದೆ.

೧೩) ಶಸ್ತ್ರಗ್ರಹಣ ಮಾಡಿ ಮರಣವಾಗುವುದು ಅದು 'ಗೃಧ್ರಪೃಷ್ಠಮರಣ' ವಿದೆ.

೧೪) ಅನುಕ್ರಮದಿಂದ ಅನ್ನ-ನೀರುಗಳನ್ನು ಯಥಾವಿಧಿ ತ್ಯಾಗಮಾಡಿ ಸಾಯುವುದು ಅದು 'ಭಕ್ತ ಪ್ರತ್ಯಾಖ್ಯಾನಮರಣ' ವಿದೆ.

೧೫) ಸನ್ಯಾಸ ಮಾಡುವುದು ಮತ್ತು ಅನ್ಯರಿಂದ ವೈಯಾವೃತ್ಯ ಮಾಡಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದು ಅದು 'ಇಂಗಿನೀ ಮರಣ' ವಿದೆ.

೧೬) ಪ್ರಾಯೋಪಗಮನ ಸನ್ಯಾಸ ಮಾಡುವುದು ಮತ್ತು ಯಾರಿಂದಲೂ ವೈಯಾವೃತ್ಯ ಮಾಡಿಸಿ ಕೊಳ್ಳದಿರುವುದು ಹಾಗೂ ತನಗೆ ತಾನು ಮಾಡಿರುವುದು, ಪ್ರತಿಮಾಯೋಗದಿಂದಿರುವುದು ಅದು 'ಪ್ರಾಯೋಪಗಮನಮರಣ' ವಿದೆ.

೧೭) ಕೇವಲಿಯು ಮುಕ್ತಿಗೆ ಪ್ರಾಪ್ತನಾಗುವುದು ಅದು 'ಕೇವಲೀಮರಣ' ವಿದೆ.

ಹೀಗೆ ಹದಿನೇಳು ಪ್ರಕಾರ ಹೇಳಿದೆ. ಇವುಗಳ ಸಂಕ್ಷೇಪವು ಹೀಗಿದೆ—ಮರಣವು ೧) ಪಂಡಿತಪಂಡಿತ, ೨) ಪಂಡಿತ, ೩) ಬಾಲಪಂಡಿತ, ೪) ಬಾಲ, ೫) ಬಾಲಬಾಲನೆಂದು ಐದು ಪ್ರಕಾರದ್ದಿದೆ. ಯಾವನು ದರ್ಶನ, ಜ್ಞಾನ, ಚಾರಿತ್ರದ ಅತಿಶಯಸಹಿತನಿದ್ದಾನೆ ಅವನು ಪಂಡಿತಪಂಡಿತನಿದ್ದಾನೆ ಮತ್ತು ಇವುಗಳ ಪ್ರಕರ್ಷತೆಯಿಲ್ಲ

ದವನು ಅವನು ಪಂಡಿತನಿದ್ದಾನೆ, ಸಮ್ಯಗ್ದೃಷ್ಟಿಶ್ರಾವಕನು ಅವನು ಬಾಲಪಂಡಿತನಿದ್ದಾನೆ ಮತ್ತು ನೊಡಲು ನಾಲ್ಕು ಪ್ರಕಾರದ ಪಂಡಿತ ಹೇಳಿದೆ ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದೂ ಭಾವವಿಲ್ಲದವನು ಅವನು ಬಾಲನಿದ್ದಾನೆ, ಇನ್ನು ಎಲ್ಲವುಗಳಿಂದ ನ್ಯೂನನಾಗಿರುವವನು ಅವನು ಬಾಲಬಾಲನಿದ್ದಾನೆ. ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಪಂಡಿತಪಂಡಿತಮರಣ, ಪಂಡಿತ ಮರಣ ಮತ್ತು ಬಾಲಪಂಡಿತಮರಣ ಇವು ಮೂರನ್ನು ಪ್ರಶಸ್ತ ಸುಮರಣಗಳೆಂದು ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ, ಅನ್ಯರೀತಿಯಾದರೆ ಅದು ಕುಮರಣವಿದೆ. ಈ ಪ್ರಕಾರ ಯಾವನು ಸಮ್ಯಗ್ದರ್ಶನ-ಜ್ಞಾನ-ಚಾರಿತ್ರದ ಏಕದೇಶಸಹಿತ ಸಾಯುವನು ಅದು 'ಸುಮರಣ'ವಿದೆ. ಹೀಗೆ ಸುಮರಣ ಮಾಡುವ ಉಪದೇಶವಿದೆ. || ೩೨ ||

ಈ ಜೀವನು ಸಂಸಾರದಲ್ಲಿ ಭ್ರಮಣ ಮಾಡುತ್ತಾನೆ, ಆ ಭ್ರಮಣದ ಪರಾವರ್ತನದ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಧಾರಣ ಮಾಡಿ ನಿರೂಪಣೆ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ನೊಡಲು ಸಾಮಾನ್ಯ ರೂಪದಿಂದ ಲೋಕದ ಪ್ರದೇಶಗಳ ಅಪೇಕ್ಷೆಯಿಂದ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ,—

ಸೋ ಣತ್ತಿ ದವ್ವಸವಣೋ ಪರಮಾಣುಪಮಾಣಮೇತ್ತಓ ಣಿಲಓ |
ಜತ್ಥ ಣ ಜಾಓ ಣ ಮಓ ತಿಯಲೋಯಪಮಾಣಿಓ ಸವ್ವೋ || ೩೩ ||
ಸಃ ನಾಸ್ತಿ ದ್ರವ್ಯಶ್ರಮಣಃ ಪರಮಾಣುಪ್ರಮಾಣನಾತ್ಪೋ ನಿಲಯಃ |
ಯತ್ರ ನ ಜಾತಃ ನ ಮೃತಃ ತ್ರಿಲೋಕಪ್ರಮಾಣಕಃ ಸರ್ವಃ || ೩೩ ||

ಅರ್ಥ :—ಈ ಜೀವನು ದ್ರವ್ಯಲಿಂಗದ ಧಾರಕವಾದ ಮುನಿತನವಿದ್ದರೂ ಕೂಡ ಅವನು ಆ ಮೂರು ಲೋಕ ಪ್ರಮಾಣವಾದ ಸಮಸ್ತ ಸ್ಥಾನಗಳಲ್ಲಿ ಜನ್ಮ-ಮರಣ ಮಾಡಿದಂಥದು ಒಂದು ಪರಮಾಣು ಪ್ರಮಾಣ ಒಂದು ಪ್ರದೇಶ ಮಾತ್ರವೂ ಸ್ಥಾನವಿಲ್ಲ.

ಭಾವಾರ್ಥ :—ದ್ರವ್ಯಲಿಂಗ ಧಾರಣ ಮಾಡಿಕೂಡ ಈ ಜೀವನು ಸರ್ವಲೋಕದಲ್ಲಿ ಅನಂತಬಾರಿ ಜನ್ಮ ಮತ್ತು ಮರಣ ಮಾಡಿದ್ದಾನೆ, ಆದರೆ ಇವನು ಜನ್ಮ ಮತ್ತು ಮರಣ ಮಾಡಿದಂಥದು ಯಾವ ಪ್ರದೇಶವೂ ಶೇಷ ಉಳಿದಿಲ್ಲ. ಈ ಪ್ರಕಾರ ಭಾವಲಿಂಗವಿಲ್ಲದೆ ದ್ರವ್ಯಲಿಂಗದಿಂದ ಮೋಕ್ಷದ (-ನಿಜ ಪರಮಾತ್ಮದಶಿಯ) ಪ್ರಾಪ್ತಿಯಾಗುವುದಿಲ್ಲವೆಂದು ತಿಳಿಯಬೇಕು. || ೩೩ ||

ಇದೇ ಅರ್ಥವನ್ನು ದೃಢಪಡಿಸುವ ಸಲುವಾಗಿ ಭಾವಲಿಂಗವನ್ನು ಮುಖ್ಯಮಾಡಿ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ, —

ಕಾಲಮಂಠಂತಂ ಜೀವೋ ಜಮ್ಬಜರಾಮರಣಪೀಡಿತಓ ದುಕ್ಖಂ |
ಜಿಣಲಿಂಗೇಣ ವಿ ಪತ್ತೋ ಪರಂಪರಾಭಾವರಹಿಖಣ || ೩೪ ||

ಪರಮಾಣು ಪ್ರಮಾಣ ಮಾತ್ರ ಸ್ಥಾನವುಳಿದಿಲ್ಲ ಜೀವ ದ್ರವ್ಯಕ್ರಮಣನಾಗಿ |
 ಮರಣಮೇಜ್ಜನನ ಮಾಡದಂಥದು ತ್ರಿಲೋಕಪ್ರಮಾಣವಾದೆಲ್ಲೆಡೆಯೊಳು || ೩೩ ||
 ಜನನ-ಜರಾ-ಮರಣ ಪೀಡಿತನಾದೀ ಜೀವ ಅನಂತಕಾಲ ದುಃಖವನು |
 ಜನಲಿಂಗವನು ಪಡೆದರು ಕೂಡ ಪರಂಪರಾಭಾವವಿಹೀನತೆಯಿಂದ || ೩೪ ||

ಕಾಲಮನಂತಂ ಜೀವಃ ಜನ್ಮಜರಾಮರಣಸೀಡಿತಃ ದುಃಖಮ್ |

ಜಿನಲಿಂಗೇನ ಅಪಿ ಪ್ರಾಪ್ತಃ ಪರಂಪರಾಭಾವರಹಿತೇನ || ೩೪ ||

ಅರ್ಥ :—ಈ ಜೀವನು ಈ ಸಂಸಾರದಲ್ಲಿ ಅದರೊಳಗೆ ಪರಂಪರಾ ಭಾವಲಿಂಗವಿಲ್ಲದಿರುವುದರಿಂದ ಅನಂತ ಕಾಲದವರೆಗೆ ಜನ್ಮ-ಜರಾ-ಮರಣದಿಂದ ಸೀಡಿತನಾಗಿ ದುಃಖಕ್ಕೇನೇ ಪ್ರಾಪ್ತನಾದನು.

ಭಾವಾರ್ಥ :—ದ್ರವ್ಯಲಿಂಗ ಧಾರಣ ಮಾಡಿದನು ಮತ್ತು ಅದರಲ್ಲಿ ಪರಂಪರೆಯಿಂದ ಕೂಡ ಭಾವಲಿಂಗದ ಪ್ರಾಪ್ತಿಯಾಗದಿರುವುದರಿಂದ ದ್ರವ್ಯಲಿಂಗವು ನಿಷ್ಕಲವಾಗಿ ಹೋಯಿತು, ಮುಕ್ತಿಯ ಪ್ರಾಪ್ತಿಯಾಗಲಿಲ್ಲ, ಸಂಸಾರದಲ್ಲಿಯೇ ಭ್ರಮಣ ಮಾಡಿದನು.

ದ್ರವ್ಯಲಿಂಗವು ಭಾವಲಿಂಗದ ಸಾಧನವಿದೆ, ಆದರೆ ಏಕಕಾಲಲಬ್ಧಿಯಿಲ್ಲದೆ ದ್ರವ್ಯಲಿಂಗಧಾರಣಮಾಡಿದ ಮೇಲೂ ಭಾವಲಿಂಗದ ಪ್ರಾಪ್ತಿಯಾಗದಿರುವುದರಿಂದ ದ್ರವ್ಯಲಿಂಗವು ನಿಷ್ಕಲವಾಗಿ ಹೋಗುತ್ತದೆಯೆಂಬ ಅಶಯವಿದೆ. ಈ ಪ್ರಕಾರ ಮೋಕ್ಷಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ಭಾವಲಿಂಗವೇ ಮುಖ್ಯವಿದೆ.

ಪ್ರಶ್ನೆ:—ಹೀಗಿದ್ದರೆ ಮೊದಲು ದ್ರವ್ಯಲಿಂಗವನ್ನೇಕೆ ಧಾರಣ ಮಾಡುವುದು ?

ಉತ್ತರ :—ಹೀಗೆ ಮನ್ನಿಸಿದರೆ ವ್ಯವಹಾರದ ಲೋಪವಾಗುತ್ತದೆ, ಅದುದರಿಂದ ಮೊದಲು ದ್ರವ್ಯಲಿಂಗ ಧಾರಣಮಾಡುವುದೆಂದು ಮನ್ನಿಸುವುದು, ಅದರೆ ಇದರಿಂದಲೇ ಸಿದ್ಧಿಯಿದೆಯೆಂದು ತಿಳಿಯಬಾರದು. ಭಾವಲಿಂಗವನ್ನು ಮುಖ್ಯವೆಂದು ಮನ್ನಿಸಿ ಅದರ ಸನ್ಮುಖ ಉಪಯೋಗವಿಡುವುದು, ದ್ರವ್ಯಲಿಂಗವನ್ನು ಯತ್ನ ಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಸಾಧಿಸುವುದು, ಈ ಪ್ರಕಾರದ ಶ್ರದ್ಧೆಯು ಒಳ್ಳೆಯದಿದೆ. || ೩೪ ||

ಈಗ ಪುಧ್ಲ ದ್ರವ್ಯವನ್ನು ಮುಖ್ಯಮಾಡಿ ಭ್ರಮಣ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ,—

ಪಡಿ ದೇಶಸಮಯಪುಗ್ಗಲಆಲುಗಪರಿಣಾಮಣಾಮಕಾಲಟಂ |

ಗಹಿಲುಜ್ಜಿಯಾಇಂ ಬಹುಸೋ ಅಣಂತಭವಸಾಯರೇ ಜೀವ || ೩೫ ||

ಪ್ರತಿದೇಶ ಸಮಯ ಪುಧ್ಲ ಆಯುಷ್ಯ ಪರಿಣಾಮ ನಾಮ ಕಾಲಗಳಲಿ |

ಅತಿಯಾಗಿ ಗ್ರಹಿಸಿ ದಿಟ್ಟಿಹನು ಅವಂತಭವಸಾಗರದಲಿ ಜೀವನು || ೩೫ ||

೧. ೧) ಕಾಲಲಬ್ಧಿ - ಸ್ವ ಸಮಯ-ನಿಜಸ್ವರೂಪ ಪರಿಣಮನದ ಪ್ರಾಪ್ತಿ — ಆತ್ಮಾವಲೋಕನ ಗಾಥೆ-೯.
 ೨) ಕಾಲಲಬ್ಧಿಯ ಅರ್ಥವು ಸ್ವಕಾಲದ ಪ್ರಾಪ್ತಿಯಿದೆ. ೩) 'ಯದಾಯಂ ಜೀವಃ ಅಗಮಭಾಷಯಾ ಕಾಲಾದಿ ಲಬ್ಧಿ ರೂಪಮಧ್ಯಾತ್ಮ ಭಾಷಯಾ ಶುದ್ಧಾತ್ಮಾಭಿಮುಖಂ ಪರಿಣಾಮರೂಪಂ ಸ್ವಸಂವೇದನಜ್ಞಾನಂ ಲಭತೇ... ಅರ್ಥ:—ಯಾವಾಗ ಈ ಜೀವನು ಅಗಮ ಭಾಷೆಯಿಂದ ಕಾಲಾದಿ ಲಬ್ಧಿಯನ್ನು ಪ್ರಾಪ್ತಮಾಡಿ ಕೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆ ಹಾಗೂ ಅಧ್ಯಾತ್ಮ ಭಾಷೆಯಿಂದ ಶುದ್ಧಾತ್ಮನ ಸನ್ಮುಖ ಪರಿಣಾಮ ಸ್ವಸಂವೇದನ ಜ್ಞಾನವನ್ನು ಪ್ರಾಪ್ತಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆ.'—ಪಂಚಾಸ್ತಿಕಾಯ ಗಾಥೆ ೧೫೦-೧೫೧ ಜಯಸೇನಾಚಾರ್ಯದೇವರ ಟೀಕೆ. ವಿಶೇಷಕ್ಕಾಗಿ ಮೋಕ್ಷಮಾರ್ಗಪ್ರಕಾಶದ ೯ನೇ ಅಧ್ಯಾಯ ನೋಡುವುದು.

೨. 'ಜೀವೋ' ಎಂಬ ಪಾಠಾಂತರವಿದೆ.

ಪ್ರತಿದೇಶಸಮಯಪುದ್ಗಲಾಯಾಃ ಪರಿಣಾನುನಾನುಕಾಲಸ್ಥಮ್ |

ಗೃಹೀತೋಜ್ಜಿತಾನಿ ಬಹುಶಃ ಅನಂತಭವಸಾಗರೇ ಜೀವಃ || ೩೫ ||

ಅರ್ಥ :—ಈ ಜೀವನು ಈ ಅನಂತ ಅಪಾರವಾದ ಭವಸಮುದ್ರದಲ್ಲಿ ಲೋಕಾಕಾಶದಷ್ಟು ಪ್ರದೇಶಗಳಿವೆ ಆ ಪ್ರತಿ ಸಮಯ ಸಮಯ ಮತ್ತು ಸರ್ಯಾಯದ ಆಯುಷ್ಯಮಾಣಕಾಲ ಮತ್ತು ತನ್ನಂತೆ ಯೋಗಕಷಾಯದ ಪರಿಣಮನ ಸ್ವರೂಪ ಪರಿಣಾಮ ಮತ್ತು ಅಂಥ ಗತಿ ಜಾತಿ ಮೊದಲಾದ ನಾಮಕರ್ಮದ ಉದಯದಿಂದಾದ ನಾಮ ಮತ್ತು ಕಾಲದಂತೆ ಉತ್ಪರ್ಪಿಣೀ ಅವಸರ್ಪಿಣಿಗಳಲ್ಲಿ ಪುದ್ಗಲದ ಪರಮಾಣುರೂಪ ಸ್ಕಂಧಗಳನ್ನು ಬಹಳಷ್ಟು ಬಾರಿ ಅನಂತಬಾರಿ ಗ್ರಹಣಮಾಡಿದ್ದಾನೆ ಮತ್ತು ಬಿಟ್ಟುಕೊಟ್ಟಿದ್ದಾನೆ.

ಭಾವಾರ್ಥ :—ಭಾವಲಿಂಗವಿಲ್ಲದೆ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಎಷ್ಟು ಪುದ್ಗಲ ಸ್ಕಂಧಗಳಿವೆ ಅವೆಲ್ಲವುಗಳನ್ನೂ ಗ್ರಹಣ ಮಾಡಿದರೂ ಮತ್ತು ಬಿಟ್ಟುಕೊಟ್ಟರೂ ಕೂಡ ಮುಕ್ತನಾಗಲಿಲ್ಲ. || ೩೫ ||

ಈಗ ಕ್ಷೇತ್ರವನ್ನು ಮುಖ್ಯಮಾಡಿಕೊಂಡು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ,—

ತೇಯಾಲಾ ತಿಣ್ಣಿ ಸಯಾ ರಜ್ಜೂಣಂ ಲೋಯಖೇತ್ರಪರಿಮಾಣಂ |

ಮುತ್ತೂಣಿಟ್ಟ ಪಖಸಾ ಜತ್ಥ ಣ ಧುರುಧುಲ್ಲಿಓ ಜೀವೋ || ೩೬ ||

ತ್ರಿಚತ್ವಾರಿಂಶತ್ ತ್ರೀಣಿ ಶತಾನಿ ರಜ್ಜೂನಾಂ ಲೋಕಕ್ಷೇತ್ರಪರಿಮಾಣಂ |

ಮುಕ್ತ್ಯಾಸ್ವಾಪ್ಪ್ರದೇಶಾನ್ ಯತ್ರ ನ ಭ್ರಮಿತಃ ಜೀವಃ || ೩೬ ||

ಅರ್ಥ :—ಈ ಲೋಕವು ಮುನ್ನೂರಾ ನಲವತ್ತೂರು ರಜ್ಜು ಪ್ರಮಾಣ ಕ್ಷೇತ್ರವಿದೆ. ಅದರ ಮಧ್ಯೆ ಮೇರುವಿನ ಕೆಳಗೆ ಹಸುವಿನ ಸ್ತನಾಕಾರದ ಎಂಟು ಪ್ರದೇಶಗಳಿವೆ ಅವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಈ ಜೀವನು ಜನ್ಮ-ಮರಣ ಮಾಡದಂಥ ಬೇರಾವ ಪ್ರದೇಶವು ಉಳಿಯಲಿಲ್ಲ.

ಭಾವಾರ್ಥ :—‘ಧುರುಧುಲ್ಲಿಓ’ ಎಂದು ಪ್ರಾಕೃತದಲ್ಲಿ ಭ್ರಮಣ ಅರ್ಥದ ಧಾತುವಿನ ಆದೇಶವಿದೆ ಮತ್ತು ಕ್ಷೇತ್ರಪರಾವರ್ತನದಲ್ಲಿ ಮೇರುವಿನ ಕೆಳಗೆ ಎಂಟು ಪ್ರದೇಶಗಳು ಲೋಕದ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿವೆ ಅವನ್ನು ಜೀವನು ತನ್ನ ಶರೀರದ ಅಷ್ಟಮಧ್ಯೆ ಪ್ರದೇಶಗಳನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿ ಉತ್ಪನ್ನನಾಗಿದ್ದಾನೆ ಅಲ್ಲಿಂದ ಕ್ಷೇತ್ರಪರಾವರ್ತನದ ಪ್ರಾರಂಭಮಾಡಲಾಗುತ್ತಿರುವುದರಿಂದ ಅವನ್ನು ಪುನರುಕ್ತ ಭ್ರಮಣದಲ್ಲಿ ಗಣಿಸುವುದಿಲ್ಲ. || ೩೬ || [ಗೋ. ಜೀವಕಾಂಡ ಗಾಥೆ ೫೬೦ ಪುಟ ೨೬೬. ಮೂಲಾಚಾರ ಅ. ೯ ಗಾಥೆ ೧೪ ಪುಟ ೪೨೮ ನೋಡಿರಿ.]

ಈ ಜೀವನು ಶರೀರ ಸಹಿತವಾಗಿ ಉತ್ಪನ್ನನಾಗುತ್ತಾನೆ ಮತ್ತು ಸಾಯುತ್ತಾನೆ, ಈಗ ಆ ಶರೀರದಲ್ಲಾಗುವ ರೋಗಗಳ ಸಂಖ್ಯೆಯನ್ನು ತಿಳಿಸಿಕೊಡುತ್ತಾರೆ,—

ಮೂರುನೂರಾನಲವತ್ತು ಮೂರು ರಜ್ಜು ಪ್ರಮಾಣವಾಗಿರುವ ಈ ಲೋಕದಲ್ಲಿ |

ಪರಿವರ್ಜಿಸಿ ಎಂಟು ಪ್ರದೇಶಗಳ ಈ ಜೀವ ಭ್ರಮಿಸದಂಥ ಸ್ಥಾನವಿಲ್ಲ || ೩೬ ||

ಖುಕ್ಕೇಕ್ಕುಂಗುಲಿ ವಾಹೀ ಭಣ್ಣವದೀ ಹೋಂತಿ ಜಾಣ ಮಣುಯಾಣಂ |
ಅವನೇನೇ ಯ ಸರೀರೇ ರೋಯಾ ಭಣ ಕಿತ್ತಿಯಾ ಭಣಿಯಾ || ೩೭ ||

ಏಕೈಕಾಂಗುಲೌ ವ್ಯಾಧಯಃ ಷಣ್ಣವತಿಃ ಭವಂತಿ ಜಾನೀಹಿ ಮನುಷ್ಯಾನಾಂ |
ಅನಶೇಷೇ ಚ ಶರೀರೇ ರೋಗಾಃ ಭಣ ಕಿಯಂತಃ ಭಣಿತಾಃ || ೩೭ ||

ಅರ್ಥ :- ಈ ಮನುಷ್ಯನ ಶರೀರದಲ್ಲಿ ಒಂದೊಂದು ಅಂಗುಲದಲ್ಲಿ ತೊಂಭತ್ತಾರು ತೊಂಭತ್ತಾರು ರೋಗಗಳಿರುತ್ತವೆ, ಹಾಗಾದರೆ ಉಳಿದ ಸಂಪೂರ್ಣ ಶರೀರದಲ್ಲಿ ಎಷ್ಟು ರೋಗಗಳಿರಬೇಕೆಂಬುದನ್ನು ಹೇಳಿರಿ. || ೩೭ ||

ಎಲೈ ಜೀವನೇ ! ಆ ರೋಗಗಳ ದುಃಖವನ್ನು ನೀನೇ ಸಹಿಸುವೆಯೆಂದು ಈಗ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ, -

ತೇ ರೋಯಾ ವಿ ಯ ಸಯಲಾ ಸಹಿಯಾ ತೇ ಪರವನೇಣ ಪ್ರವೃಭವೇ |
ಏವಂ ಸಹಸಿ ಮಹಾಜಸ ಕಿಂ ವಾ ಬಹುಖಪಿಂ ಲವಿಖಪಿಂ || ೩೮ ||

ತೇ ರೋಗಾ ಅಪಿ ಚ ಸಕಲಾಃ ಸೋಧಾಸ್ತ್ವಯಾ ಪರವಶೇಣ ಪೂರ್ವಭವೇ |
ಏವಂ ಸಹಸೇ ಮಹಾಯಶಃ ! ಕಿಂ ವಾ ಬಹುಭಃ ಲಪಿತ್ಯೈಃ || ೩೮ ||

ಅರ್ಥ :- ಎಲೈ ಮಹಾಯಶನೇ ! ಓ ಮುನಿಯೇ ! ನೀನು ಪೂರ್ವೋಕ್ತ ಸಮಸ್ತ ರೋಗಗಳನ್ನು ಪೂರ್ವಭವಗಳೆಲ್ಲಂತೂ ಪರವಶನಾಗಿ ಸಹಿಸಿರುವೆ, ಈ ಪ್ರಕಾರ ಪುನಃ ಸಹಿಸಬಹುದು, ಹೆಚ್ಚು ಹೇಳುವುದರಲ್ಲೇನಿದೆ?

ಭಾವಾರ್ಥ :- ಈ ಜೀವನು ಪರಾಧೀನನಾಗಿ ಸಮಸ್ತ ದುಃಖಗಳನ್ನು ಸಹಿಸುತ್ತಾನೆ. ಒಂದುವೇಳೆ ಜ್ಞಾನ ಭಾವನೆ ಮಾಡಿದರೆ ಮತ್ತು ದುಃಖ ಬಂದ ಮೇಲೆ ಅದರಿಂದ ಚಂಚಲವಾಗದೆ ಸ್ವವಶನಾಗಿ ಸಹನೆ ಮಾಡಿದರೆ ಕರ್ಮದ ನಾಶನಾಡಿ ಮುಕ್ತನಾಗಿ ಹೋಗುವನೆಂದು ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳಬೇಕು. || ೩೮ ||

ಅಪವಿತ್ರವಾದ ಗರ್ಭವಾಸದಲ್ಲಿ ಕೂಡ ಉಳಿದಿರುವೆಯೆಂದು ಈಗ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ, -

ಪಿತ್ತಂತಮುತ್ತಫೇಫಸಕಾಲಿಜ್ಜ ಯರುಹಿಂ ರಖರಿಸಕಿಮಿಜಾಲೇ |
ಉಯರೇ ವಸಿಹ ಸಿ ಚಿರಂ ಣವದಸಮಾಸೇಹಿಂ ಪತ್ತೇಹಿಂ || ೩೯ ||

ಒಂದೊಂದು ಅಂಗುಲದಿ ತೊಂಭತ್ತಾರು ರೋಗಗಳಿರುವುವೀವರ ದೇಹದಲಿ |

ಎಂದಮೇಲವಶೇಷ ಶರೀರದಲೆಷ್ಟು ರೋಗಗಳಿವೆಯೆಂದು ಹೇಳುವುದು || ೩೭ ||

ಸಹಿಸಿದೆ ಇವೆಲ್ಲ ರೋಗಗಳನು ಪೂರ್ವಭವದಲಿ ಪರವಶನಾಗಿ |

ಸಹಿಸುವೆ ಮುಂದೆ ಕೂಡ ಓ ಮಹಾಯಶ ! ನಿನಗೆ ಹೆಚ್ಚಿಗೇನು ಹೇಳುವುದು || ೩೮ ||

ಮಲ ಮೂತ್ರ ಪಿತ್ರ ರುದಿರ ಫೇಫಸ ಯಕ್ಕತ ಕ್ಯಮಿಕುಲಜಾಲವಿರುವ |

ಮಲಿನ ಮಾತೆಯುದರದಲಿ ನವ-ದಶಮಾಸ ಐಹುಪಾರಿ ವಾಪಿಸಿದೆ || ೩೯ ||

ಪಿತೃತೃಮೂತ್ರಫೇಫಸಯಕ್ಯದ್ರುಧಿರಖರಿಸಕ್ಯಮಿಜಾಲೇ |

ಉದರೇ ಉಷಿತೋಽಸಿ ಚಿರಂ ನವದಶಮಾಸ್ಯೈಃ ಪ್ರಾಪ್ತೈಃ || ೩೯ ||

ಅರ್ಥ :—ಎಲೈ ಮುನಿಯೇ ! ನೀನು ಈ ಪ್ರಕಾರದ ಮಲಿನ ಅಪವಿತ್ರವಾದ ಉದರದಲ್ಲಿ ಒಂಭತ್ತು ತಿಂಗಳು ಹಾಗೂ ಹತ್ತು ತಿಂಗಳು ಪ್ರಾಪ್ತಮಾಡಿ ಉಳಿದಿರುವೆ. ಆ ಉದರದಲ್ಲಿ ಪಿತ್ತ ಮತ್ತು ಕರುಳುಗಳಿಂದ ವೇಷ್ಣಿತ, ಮೂತ್ರದ ಸ್ರವಣ, ಫೇಫಸ ಎಂದರೆ ರುಧಿರವಿಲ್ಲದೆ ಕೊಬ್ಬು ಬೆಳೆಯುವುದು, ಯಕ್ವತ್ ಎಂದರೆ ಕಾಳಜ, ರಕ್ತ, ಖರಿಸ್ ಎಂದರೆ ಅಸಕ್ಯಮಲದಿಂದ ಕೂಡಿಕೊಂಡಿರುವ ರುಧಿರ, ಶ್ಲೇಷ್ಮ ಮತ್ತು ಕ್ರಿಮಿಜಾಲ ಎಂದರೆ ಸೂಕ್ಷ್ಮಜೀವಗಳ ಸಮೂಹವೆಲ್ಲವು ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ, ಈ ಪ್ರಕಾರದ ಜನನಿಯ ಉದರದಲ್ಲಿ ಬಹಳಷ್ಟು ಬಾರಿ ಉಳಿದಿರುವೆ. || ೩೯ ||

ಈಗ ಮತ್ತೆ ಇದನ್ನೇ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ,—

ದಿಯಸಂಗಟ್ಟಿಯಮಸಣಂ ಆಹಾರಿಯ ಮಾಯಭುತಮಣ್ಣಾಂತೇ |

ಭದ್ಧಿಖರಿಸಾಣ ಮಜ್ಜೇ ಜಢರೇ ವಸಿಟ ಸಿ ಜಣಣೇಫ || ೪೦ ||

ದ್ವಿಜಸಂಗಸ್ಥಿತಮಶನಂ ಆಹೃತ್ಯ ನಾತ್ಯಭುಕ್ತಮನ್ನಾಂತೇ |

ಭದ್ಧಿಖರಿಸಯೋರ್ನುರ್ಭ್ಯೇ ಜಠರೇ ಉಷಿತೋಽಸಿ ಜನನ್ಯಾಃ || ೪೦ ||

ಅರ್ಥ :—ಎಲೈ ಜೀವನೇ ! ನೀನು ಜನನಿಯ (ಮಾತೆಯ) ಉದರ (ಗರ್ಭ)ದಲ್ಲಿ ವಾಸಿಸಿದೆ, ಅಲ್ಲಿ ತಾಯಿಯ ಮತ್ತು ತಂದೆಯ ಭೋಗದ ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ ಭದ್ಧಿಯ (ವಮನದ) ಅನ್ನ, ಖರಿಸದ (ರುಧಿರದಿಂದ ಕೂಡಿಕೊಂಡಿರುವ ಅಸಕ್ಯಮಲದ) ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಉಳಿದುಕೊಂಡೆ, ಹೇಗೆ ಉಳಿದುಕೊಂಡೆ? ಮಾತೆಯ ಹಲ್ಲುಗಳಿಂದ ಚರ್ವಣ ಮಾಡಿದ ಮತ್ತು ಆ ಹಲ್ಲುಗಳಿಗೆ ತಗಲಿದ (ಉಳಿದುಕೊಂಡಿರುವ) ಎಂಜಲು ಭೋಜನವು ಮಾತೆಯು ತಿಂದನಂತರ ಉದರದಲ್ಲಿ ಹೋದುದರ ರಸರೂಪಿಯಾದ ಆಹಾರದಿಂದ ಉಳಿದುಕೊಂಡೆ. || ೪೦ ||

ಗರ್ಭದಿಂದ ಹೊರಬಂದು ಈ ಪ್ರಕಾರ ಬಾಲ್ಯತನವನ್ನು ಭೋಗಿಸಿದೆಯೆಂದು ಈಗ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ,—

ಸಿಸುಕಾಲೇ ಯ ಅಯಾಣೇ ಅಸುಕಮಜ್ಜಮ್ಹಿ ಲೋಲಿಟ ಸಿ ತುಮಂ |

ಅಸುಕ ಅಸಿಯಾ ಬಹುಸೋ ಮುಣಿವರ ಬಾಲತ್ರಪತ್ತೇಣ || ೪೧ ||

ಮಾತಾಪಿತರ ಭೋಗಾಂತ್ಯದ ವಮನಾನ್ ಖರಿಸಮಧ್ಯದಲಿಳಿದುಕೊಂಡೆ |

ಮಾತೆಯ ಹಲ್ಲುಗಳಿಗೆ ಜಗಿದುಳಿದ ಹುಸಿಯಾಹಾರದಿಂದ ನೀನುಳಿದುಕೊಂಡೆ || ೪೦ ||

ಶಿಶುಕಾಲದಲಿ ಅಜ್ಞಾನವಸ್ಥೆಯಲಿ ನೀನು ಅಕುಚಿಮಧ್ಯೆ ಒರಗಿದೆ |

ಅಕುಚಿ ವಸ್ತುಗಳನುಂಡೆ ಬಹುಬಾರಿ ಮುನಿವರ ! ಬಾಲತ್ವಕಾಲದಲಿ || ೪೦ ||

ಶಿಶುಕಾರ್ತೇ ಚ ಅಜ್ಞಾನೇ ಅಶುಚಿಮಧ್ಯೇ ಲೋಲಿತೋಽಸಿತ್ಸನ್ಮಾ |

ಅಶುಚಿಃ ಅಶಿಶಾ ಬಹುಶಃ ಮುನಿವರ ! ಬಾಲತ್ವಪ್ರಾಪ್ತೇನ || ೪೧ ||

ಅರ್ಥ :- ಎಲೈ ಮುನಿವರನೇ ! ನೀನು ಬಾಲಕತನದ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಅಜ್ಞಾನದ ಅವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಅಶುಚಿ (ಅಪವಿತ್ರ) ಸ್ಥಾನಗಳಲ್ಲಿ ಅಶುಚಿಯ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಮಲಗಿಕೊಂಡೆ ಮತ್ತು ಬಹಳಷ್ಟು ಬಾರಿ ಅಶುಚಿಯಾದ ವಸ್ತುಗಳನ್ನೇ ಭಕ್ಷಿಸಿದೆ, ಬಾಲ್ಯಾವಸ್ಥೆಯನ್ನು ಪಡೆದು ಈ ಪ್ರಕಾರ ಜೀವ್ಯಗಳನ್ನು ಮಾಡಿರುವೆ.

ಭಾವಾರ್ಥ :- ಇಲ್ಲಿ 'ಮುನಿವರ'ವೆಂಬ ಸಂಜೋಧನವಿದೆ ಅದನ್ನು ನೊದಲಿನ ಹಾಗೆಯೇ ತಿಳಿಯ ಬೇಕು, ಬಾಹ್ಯ ಅಚರಣೆ ಸಹಿತ ಮುನಿಯಿರುವವನಿಗೆ ಇಲ್ಲಿ ಮುಖ್ಯರೂಪದಿಂದ ಉಪದೇಶವಿದೆ. ನೀನು ಬಾಹ್ಯ ಅಚರಣೆ ಮಾಡಿರುವೆ ಅದಂತೂ ದೊಡ್ಡಕಾರ್ಯ ಮಾಡಿರುವೆ, ಆದರೆ ಭಾವಗಳಿಲ್ಲದೆ ಇದು ನಿಷ್ಫಲ ವಿರುವುದರಿಂದ ಭಾವದ ಸನ್ಮುಖವಿರಬೇಕು, ಭಾವಗಳಿಲ್ಲದುದರಿಂದಲೇ ಈ ಅಪವಿತ್ರವಾದ ಸ್ಥಾನಗಳು ದೊರಕಿ ಕೊಂಡಿವೆ. || ೪೧ ||

ಈ ದೇಹವು ಹೇಗಿದೆಯೆಂಬುದರ ವಿಚಾರಮಾಡೆಂದು ಈಗ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ,—

ಮುಂಸತ್ಮಿಸುಕ್ಯಸೋಣಿಯಪಿತ್ತಂತಸವತ್ತಕುಣಿಮದುಗ್ಗಂಧಂ |

ಖರಿಸವಸಾಪೂಯಂ ವಿಬ್ಬಿಸ ಭರಿಯಂ ಚಿಂತೇಹಿ ದೇಹಉಡಂ || ೪೨ ||

ಮಾಂಸಾಸ್ಥಿ ಶುಕ್ರಶ್ಲೋಣಿತಸಪಿತ್ತಾಂತ್ರಸ್ರವತ್ಕುಣಿಮದುಗ್ಗಂಧಮ್ |

ಖರಿಸವಸಾಪೂಯಂಕಿಲ್ಬಷಭರಿತಂ ಚಿಂತಯೆ ದೇಹಕುಟಿಮ್ || ೪೨ ||

ಅರ್ಥ :- ಎಲೈ ಮುನಿಯೇ ! ನೀನು ಈ ದೇಹರೂಪವಾದ ಘಟವು ಹೇಗಿದೆಯೆಂಬುದರ ವಿಚಾರ ಮಾಡು, ಅದು ಮಾಂಸ, ಮೂಳೆ, ಶುಕ್ರ (ವೀರ್ಯ), ಶ್ಲೋಣಿತ (ರುಧಿರ), ಪಿತ್ತ (ಉಷ್ಣವಿಕಾರ) ಮತ್ತು ಕರುಳು ನೊದಲಾದವುಗಳಿಂದ ತತ್ಕಾಲ ಮೃತಕದ ಹಾಗೆ ದುರ್ಗಂಧವಿದೆ ಮತ್ತು ಖರಿಸ (ರುಧಿರದಿಂದ ಕೂಡಿ ಕೊಂಡಿರುವ ಅಪಕ್ವಮಲ), ನೆಣ, ಕೇವು (ಕೆಟ್ಟರಕ್ತ) ಮತ್ತು ಕೊಳೆ ಈ ಎಲ್ಲ ಮಲಿನ ವಸ್ತುಗಳಿಂದ ಪರಿಪೂರ್ಣ ತುಂಬಿಕೊಂಡಿರುವ ದೇಹರೂಪ ಘಟದ ವಿಚಾರ ಮಾಡು.

ಭಾವಾರ್ಥ :- ಈ ಜೀವನಂತೂ ಪವಿತ್ರವಿದ್ದು ಶುದ್ಧ ಜ್ಞಾನಮಯವಿದ್ದಾನೆ ಮತ್ತು ದೇಹವು ಹೀಗಿದೆ, ಇದರಲ್ಲಿ ವಾಸ ಮಾಡುವುದು ಯೋಗ್ಯವಿಲ್ಲವೆಂದು ತಿಳಿಸಿಕೊಡಲಾಗಿದೆ. || ೪೨ ||

ಯಾನನು ಕುಟುಂಬದಿಂದ ಬಿಡುಗಡೆಯಾಗಿದ್ದಾನೆ ಅವನು ಬಿಡುಗಡೆಹೊಂದಿಲ್ಲ ಭಾವದಿಂದ ಬಿಡುಗಡೆ ಹೊಂದಿದವನನ್ನೇ ಬಿಡುಗಡೆಹೊಂದಿದ್ದಾನೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆಂಬುದನ್ನು ಈಗ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ,—

ರುಧಿರ ಮಾಂಸ ಮೂಳೆ ಶುಕ್ರ ಪಿತ್ತ ಕರುಳುಗಳೆಂ ಶವಸಮದುರ್ಗಂಧ ಮೇಣ್ |

ಮೇಧಸ್ತು ಕೇವಾದಿ ಅಶುಚಿಭರಿತೀ ದೇಹಘಟದ ವಿಚಾರಮಾಡು ವೀನು || ೪೩ ||

ಭಾವವಿಮುಕ್ತೋ ಮುಕ್ತೋ ಣ ಯ ಮುಕ್ತೋ ಬಂಧವಾಇಮಿತ್ತೇಣ |
ಇಯ ಭಾವಿಲೂಣ ಉಜ್ಜಸು ಗಂಧಂ ಅಬ್ಬಂತರಂ ಧೀರ || ೪೩ ||

ಭಾವನಿಮುಕ್ತಃ ಮುಕ್ತಃ ನ ಚ ಮುಕ್ತಃ ಬಾಂಧವಾದಿಮಿತ್ತೇಣ |

ಇತಿ ಭಾವಯಿತ್ವಾ ಉಜ್ಜಯ ಗಂಧಮಾಭ್ಯಂತರಂ ಧೀರ ! || ೪೩ ||

ಅರ್ಥ :—ಯಾವ ಮುನಿಯು ಭಾವಗಳಿಂದ ಮುಕ್ತನಾಗಿದ್ದಾನೆ ಅವನನ್ನು ಮುಕ್ತನೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ ಮತ್ತು ಬಾಂಧವ ಮೊದಲಾದ ಕುಟುಂಬ ಹಾಗೂ ಮಿತ್ರ ಮೊದಲಾದವರಿಂದ ಮುಕ್ತನಾದವನನ್ನು ಮುಕ್ತನೆಂದು ಹೇಳುವುದಿಲ್ಲ, ಆದುದರಿಂದ ಎಲೈ ಧೀರ ಮುನಿಯೇ ! ನೀನು ಈ ಪ್ರಕಾರ ತಿಳಿದುಕೊಂಡು ಅಭ್ಯಂತರದ ವಾಸನೆಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಕೊಡು.

ಭಾವಾರ್ಥ :— ಯಾವನು ಬಾಹ್ಯ ಬಾಂಧವ ಕುಟುಂಬ ಹಾಗೂ ಮಿತ್ರರುಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಕೊಟ್ಟು ನಿರ್ಗಂಧನಾಗಿದ್ದಾನೆ ಮತ್ತು ಅಭ್ಯಂತರದ ಮಮತ್ವಭಾವರೂಪದ ವಾಸನೆ ಹಾಗೂ ಇಷ್ಟ-ಅನಿಷ್ಟಗಳಲ್ಲಿ ರಾಗ-ದ್ವೇಷದ ವಾಸನೆಯು ಬಿಟ್ಟಿರದಿದ್ದರೆ ಅವನನ್ನು ನಿರ್ಗಂಧನೆಂದು ಹೇಳುವುದಿಲ್ಲ, ಅಭ್ಯಂತರದ ವಾಸನೆಯು ಬಿಟ್ಟುಹೋದವೇಲೆ ನಿರ್ಗಂಧನಾಗುತ್ತಾನೆ. ಆದುದರಿಂದ ಅಭ್ಯಂತರದ ಮಿಥ್ಯಾತ್ವ ಕಷಾಯಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಕೊಟ್ಟು ಭಾವಮುನಿಯಾಗಬೇಕೆಂದು ಈ ಉಪದೇಶವಿದೆ. || ೪೩ ||

ಮೊದಲು ಮುನಿಯಾದವರು ಭಾವಶುದ್ಧಿಯಿಲ್ಲದೆ ಸಿದ್ಧಿ ಪಡೆಯಲಿಲ್ಲ. ಅವರ ಉದಾಹರಣೆಯೆಂದು ಕೇವಲ ಹೆಸರು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಮೊದಲು ಬಾಹ್ಯಬಲಿಯ ಉದಾಹರಣೆಯನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ,—

ದೇಹಾದಿಚತ್ತಸಂಗೋ ಮಾಣಕಸಾಖಣ ಕಲುಷಿಟ್ ಧೀರ ! |

ಅತ್ತಾವಣೇಣ ಜಾದೋ ಬಾಹುಬಲೀ ಕಿತ್ತಿಯಂ ಕಾಲಂ || ೪೪ ||

ದೇಹಾದಿತ್ಯಕ್ತಸಂಗಃ ಮಾನಕಷಾಯೇನ ಕಲುಷಿತಃ ಧೀರಃ ! |

ಆತಾಪನೇನ ಜಾತಃ ಬಾಹುಬಲೀ ಕಿಯಂತಂ ಕಾಲಮ್ || ೪೪ ||

ಅರ್ಥ :—ಭ. ಋಷಭದೇವರ ಪುತ್ರನಾದ ಬಾಹುಬಲಿಯು ದೇಹಾದಿಗಳ ಪರಿಗ್ರಹವನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಕೊಟ್ಟು ನಿರ್ಗಂಧ ಮುನಿಯಾದರೂ ಕೂಡ ಮಾನಕಷಾಯದಿಂದ ಕಲುಷಿತ ಪರಿಣಾಮರೂಪನಾಗಿ ಕೆಲವು ಸಮಯದ ವರೆಗೆ ಆತಾಪನೆಯೇನು ಧಾರಣಮಾಡಿ ಸ್ಥಿರನಾಗಿ ಹೋದರೂ ಕೂಡ ಸಿದ್ಧಿ ಪಡೆಯಲಿಲ್ಲ.

ಭಾವನಿಮುಕ್ತಮುಕ್ತವಿಹನು ಸ್ವಜಿವಾದಿಗಳಿಂದ ಮುಕ್ತನು ಮುಕ್ತನಿಲ್ಲ |

ಭಾವಿಸಿ ಇದನೆಲೆ ಧೀರ ! ನೀನು ಅಭ್ಯಂತರ ಪರಿಗ್ರಹ ಪರಿತ್ಯಜಿಸು || ೪೩ ||

ದೇಹಾದಿಶಂಗ ತ್ಯಜಿಸಿದರು ಮಾನಕಷಾಯದಿಂದ ಕಲುಷಿತನಾದ ಧೀರ !

ಬಾಹುಬಲಿ ಆತಪನ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು ಕೂಡ ಸಿದ್ಧಿಯನು ಪಡೆಯಲಿಲ್ಲ || ೪೪ ||

ಭಾವಾರ್ಥ :—ಭರತ ಚಕ್ರವರ್ತಿಯು ಬಾಹುಬಲಿಯೊಡನೆ ವಿರೋಧ ಮಾಡಿ ಯುದ್ಧವನ್ನಾರಂಭಿಸಿದನು, ಅದರಲ್ಲಿ ಭರತನ ಅವಮಾನವಾಯಿತು. ಅದರ ನಂತರ ಬಾಹುಬಲಿಯು ವಿರಕ್ತನಾಗಿ ನಿರ್ಗ್ರಂಥ ಮುನಿಯಾದನು, ಆದರೆ ನಾನು ಭರತನ ಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ಹೇಗೆ ನಿಲ್ಲುವುದೆಂದು ಸ್ವಲ್ಪ ಮಾನಕಷಾಯದ ಕಲುಷತೆಯುಳಿಯಿತು, ಆಗ ಕಾಯೋತ್ಸರ್ಗ ಯೋಗದಿಂದ ಒಂದು ವರುಷದವರೆಗೆ ನಿಂತುಕೊಂಡರೂ ಕೂಡ ಕೇವಲ ಜ್ಞಾನ ಪಡೆಯಲಿಲ್ಲ. ಅನಂತರ ಕಲುಷತೆಯು ದೂರವಾದೊಡನೆ ಕೇವಲಜ್ಞಾನವು ಉತ್ಪನ್ನವಾಯಿತು. ಆದುದರಿಂದ ಮಹಾನ ಪುರುಷನು ಅಧಿಕಶಕ್ತಿಯ ಧಾರಕನು ಕೂಡ ಭಾವಶುದ್ಧಿಯಿಲ್ಲದೆ ಸಿದ್ಧಿಪಡೆಯಲಿಲ್ಲವೆಂದು ಮೇಲೆ ಉಳಿದವರ ಮಾತೇನೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಆದುದರಿಂದ ಭಾವಗಳನ್ನು ಶುದ್ಧ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬೇಕೆಂಬುದೇ ಇಲ್ಲಿನ ತಾತ್ಪರ್ಯವಿದೆ, ಉಪದೇಶವಿದೆ. || ೪೪ ||

ಈಗ ಮಧುಪಿಂಗಲ ಮುನಿಯ ಉದಾಹರಣೆ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ,—

ಮಹುಪಿಂಗೋಣಾ ಮುನೀ ದೇಹಾಹಾರಾದಿಚತ್ತವಾವಾರೋ |

ಸಪಣತ್ತಣಂ ಣ ಪತ್ತೋ ಠಿಯಾಣಮಿತ್ತೇಣ ಭವಿಯಣಿಯ || ೪೫ ||

ಮಧುಪಿಂಗೋ ನಾಮ ಮುನಿಃ ದೇಹಾಹಾರಾದಿತ್ಯಕ್ತವ್ಯಾಪಾರಃ |

ಶ್ರಮಣತ್ವಂ ನ ಪ್ರಾಪ್ತಃ ನಿವಾಸಮಾತ್ರೇಣ ಭವ್ಯನುತ ! || ೪೫ ||

ಅರ್ಥ :— ಮಧುಪಿಂಗಲನಾಮದ ಮುನಿಯು ದೇಹ ಆಹಾರಾದಿಗಳಲ್ಲಿನ ವ್ಯಾಪಾರವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಕೊಟ್ಟರೂ ಕೂಡ ನಿವಾಸಮಾತ್ರದಿಂದ ಭಾವಶ್ರಮಣತೆಗೆ ಪ್ರಾಪ್ತನಾಗಲಿಲ್ಲ ಭವ್ಯ ಜೀವರಗಳಿಂದ ನಮಸ್ಕರಿಸಲು ಯೋಗ್ಯನಾದ ಮುನಿಯೇ ನೀನು ಅವನನ್ನು ನೋಡು.

ಭಾವಾರ್ಥ :—ಮಧುಪಿಂಗಲನಾಮದ ಮುನಿಯ ಕಥೆಯು ಪುರಾಣದಲ್ಲಿದೆ ಅದರ ಸಂಕ್ಷೇಪವು ಹೀಗಿದೆ —ಈ ಭರತಕ್ಷೇತ್ರದ ಸುರಮ್ಯದೇಶದಲ್ಲಿನ ಪೋದನಪುರದ ದೊರೆ ತೃಣಪಿಂಗಲನ ಪುತ್ರನಾದ ಮಧುಪಿಂಗಲನಿದ್ದನು. ಅವನು ಚಾರಣಯುಗಲನಗರದ ದೊರೆ ಸುಯೋಧನನ ಪುತ್ರಿಯಾದ ಸುಲಸೆಯ ಸ್ವಯಂವರಕ್ಕೆ ಬಂದಿದ್ದನು. ಅಲ್ಲಿಯೇ ಸಾಕೇತಪುರದ ದೊರೆಯಾದ ಸಗರನು ಬಂದಿದ್ದನು. ಸಗರನ ಮಂತ್ರಿಯು ಕಪಟದಿಂದ ನವೀನ ಸಾಮುದ್ರಿಕ ಶಾಸ್ತ್ರವನ್ನು ರಚಿಸಿ, ಮಧುಪಿಂಗಲನ ಕಣ್ಣುಗಳು ಹಳದಿ (ಬೆಕ್ಕಿನ ಕಣ್ಣುಗಳಂತೆ) ಇವೆಯೆಂದು ಕನ್ಯೆಯು ಇವನನ್ನು ವರಿಸುವಳು ಅವಳು ಮರಣಕ್ಕೆ ಪ್ರಾಪ್ತಳಾಗುವಳೆಂದು ಹೇಳಿ ಮಧುಪಿಂಗಲನನ್ನು ದೋಷಿಯೆಂದು ತಿಳಿಸಿದನು. ಆಗ ಕನ್ಯೆಯು ಸಗರನ ಕೊರಳಿಗೆ ವರಮಾಲೆ ಹಾಕಿದಳು. ಮಧುಪಿಂಗಲನನ್ನು ವರಿಸಲಿಲ್ಲ, ಆಗ ಮಧುಪಿಂಗಲನು ವಿರಕ್ತನಾಗಿ ದೀಕ್ಷೆ ಸ್ವೀಕರಿಸಿದನು.

ಪುನಃ ಕಾರಣ ಪಡೆದು ಸಗರನ ಮಂತ್ರಿಯು ಕಪಟವನ್ನು ತಿಳಿದುಕೊಂಡು ಕ್ರೋಧದಿಂದ ನನ್ನ ತಪಸ್ಸಿನ ಫಲವಿದ್ದರೆ 'ಮುಂದಿನ ಜನ್ಮದಲ್ಲಿ ಸಗರನ ಮಂತ್ರಿಯನ್ನು ನಿರ್ಮೂಲ ಮಾಡುವೆ'ನೆಂದು ನಿವಾಸ ಮಾಡಿದನು, ಅದರ ನಂತರ ಮಧುಪಿಂಗಲನು ಸತ್ತು ಮಹಾಶಾಲಾಸುರನಾಮದ ಅಸುರದೇವನಾದನು, ಆಗ ಸಗರನನ್ನು

ಆ ಮಧುಪಿಂಗಲನಾಮದ ಮುನಿ ದೇಹ ಆಹಾರಾದಿಗಳ ವ್ಯಾಪಾರ ಬಿಟ್ಟು |

ಶ್ರಮಣತ್ವವನು ಪಡೆಯಲಿಲ್ಲ ನಿವಾಸಮಾತ್ರದಿಂದಲೇ ಭವ್ಯನುತನೇ ! || ೪೫ ||

